

УДК 811.111'27:656.61
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-88-17

СТАНДАРТНІ ФРАЗИ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ В МОРІ ЯК НАВЧАЛЬНА ПОТРЕБА

Кудрявцева Валентина Федорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської мови у судноводінні
Херсонська державна морська академія
florakv07@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4264-4229

Швецова Ірина Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови у судноводінні
Херсонська державна морська академія
isvecova581@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6801-5204

У статті досліджено деякі аспекти систематичного вивчення стандартних фраз для спілкування на морі. Основну увагу дослідників акцентовано на необхідності дотримання безпеки роботи на судні шляхом максимально точного відтворення стандартних фраз для спілкування в морі у відповідних ситуаціях з метою уникнення сумнівного розуміння інформації під час спілкування. Автори наводять дані про те, що вивчення стандартних фраз має здійснюватися системно і послідовно, для чого необхідно розробити тематично зорієнтовану і методично обґрунтовану систему завдань і послідовність їх виконання.

Запропоновано типи вправ / завдань для вивчення стандартних фраз та послідовності їх використання в навчальному процесі. У статті охарактеризовано можливості вивчення стандартних фраз для спілкування в морі студентами, для яких англійська мова є нерідною, та окреслено перелік фраз, необхідних для вивчення, розроблено тематично зорієнтовану послідовність завдань. Дослідження показало, що навчання студентів стандартним фразам для спілкування в морі слід здійснювати на основі реальної практики в морській галузі і шляхом застосування відповідних сучасних методів вивчення мови. На основі проведеного аналізу фраз, які є необхідними для вивчення, відповідно до змістовних модулів наведено приклади завдань на електронній навчальній платформі Moodle, що сприяють ефективному їх засвоєнню. З метою перевірки знань і умінь студентів, а також стосовно того, як використовувати стандартні фрази для спілкування в морі, були розроблені тестові завдання та розміщені на електронній навчальній платформі Moodle. Результати дослідження свідчать про те, що навчання студентів стандартним фразам для спілкування в морі слід здійснювати на основі реальної практики в морській галузі і шляхом застосування відповідних сучасних методів вивчення мови. Крім вправ контрольованого і частково контрольованого характеру, студентам варто надавати можливість самостійного визначення змісту розмов із використанням стандартних фраз для спілкування в морі на основі детальних описів ситуацій, рольових карток, попередньої практики на судні. Вивчення стандартних фраз має здійснюватися системно і послідовно, для чого необхідно розробити тематично зорієнтовану і методично обґрунтовану систему завдань і послідовність їх виконання. Дослідження показало, що вивчення студентами стандартних фраз доводить прикладну спрямованість, оперативну результативність і вмотивованість студентів виконувати завдання.

Ключові слова: морська англійська мова, стандартні фрази для спілкування в морі, ІМО, логічно побудована і методично виправдана система вправ і завдань.

STANDARD MARITIME COMMUNICATION PHRASES AS A TRAINING NEED

Kudriavtseva Valentyna Fedorivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of English in Navigation
Kherson State Maritime Academy
florakv07@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4264-4229

Shvetsova Iryna Viktorivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of English in Navigation
Kherson State Maritime Academy
isvecova581@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6801-5204

The paper studies some aspects of systematic study of standard phrases for communication at sea. The main attention of researchers is focused on the need to respect the safety of work on the ship, by reproducing standard phrases for communicating at sea in appropriate situations as accurately as possible in order to avoid doubtful understanding of information during communication.

The article provides types of exercises / tasks for studying standard phrases and their sequencing in the learning process. The current study investigates the possibility of studying standard phrases for communication at sea by students whose English is not common in communicative lessons from the Maritime English language. The article outlines the list of phrases needed to study the students. The study showed that the teaching of students to standard phrases for communication at sea should be done on the basis of real practice in the marine industry and through the application of appropriate modern language learning methods. The authors point out that the study of standard phrases should be carried out systematically and consistently, for which it is necessary to develop a thematically oriented and methodically grounded system of tasks and the sequence of their implementation.

Based on the analysis of the phrases that are necessary for study, according to the content modules, examples of tasks on the e-learning platform Moodle, which facilitate their effective assimilation, are given. In order to test students' knowledge and skills, as well as how to use the standard phrases for communication at sea, test assignments were developed and posted on the e-learning platform Moodle. The results of the study indicate that students' standard phrases for communication in the sea should be taught based on actual practice and through the use of appropriate modern methods of language learning. In addition to controlled and partially controlled exercises, students should be able to independently identify the content of conversations using standard phrases for communication in the language based on detailed descriptions of situations, role cards, and previous practice on the ship. The study of standard phrases should be carried out systematically and consistently, for which it is necessary to develop a thematically oriented and methodologically sound system of tasks and the sequence of their execution.

The research showed that students' study of standard phrases proves applied orientation, operational effectiveness, and motivated students to perform tasks.

Key words: *Maritime English, standard marine communication phrases, IMO, logically sequenced and methodologically justified system of exercises and tasks.*

Постановка проблеми. Якісна професійна підготовка спеціалістів морського транспорту посідає важливе місце в забезпеченні ними ефективною та безпечною роботи в міжнародному середовищі у складі багатонаціональних екіпажів. Неадекватне знання морської англійської мови спричиняє значні людські і матеріальні втрати. З метою уникнення таких ситуацій Міжнародна морська організація затвердила «Стандартні фрази для спілкування в морі Міжнародної морської організації (ІМО)», які необхідно знати без будь-яких структурно-лексичних змін і які

не потребують оволодіння складними граматичними трансформаціями. Стандартні фрази морського спілкування затверджені для того, щоб «сприяти більшій безпеці судноводіння і управління судном; стандартизувати мову, що використовується для зв'язку під час плавання в морі, на підходах до порту, на водних шляхах і в гаванях, а також для внутрішнього суднового спілкування на суднах з багатомовною командою; надати допомогу морським навчальним закладам у досягненні вищезазначених цілей» (Kudryavtseva, Bondarenko, Moroz, Shvetsova: 10).

Конвенція ПДМВ визначає основну компетентність із морської англійської мови як уміння «користуватися Стандартними фразами для спілкування в морі і використовувати англійську мову в усній і письмовій формі» (Rizal, Shamsul, 2019: 34). Цією ж конвенцією визначено, що здатність розуміти і використовувати стандартні фрази для спілкування в морі вимагається для сертифікації вахтових офіцерів на судах вантажністю 500 тон і більше» (STCW Convention and STCW Code, 2019: 10).

Мета статті – охарактеризувати можливість вивчення стандартних фраз для спілкування в морі студентами, для яких англійська мова є нерідною, на комунікативних заняттях із морської англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основну увагу дослідників акцентовано на необхідності дотримання безпеки роботи на судні шляхом максимально точного відтворення стандартних фраз для спілкування в морі у відповідних ситуаціях із метою уникнення сумнівного розуміння інформації під час спілкування.

На основі вивчення відповідних аварійних ситуацій встановлено, що численні зіткнення суден трапляються із-за невдалих комунікативних спроб вахтових офіцерів врегулювати ситуацію, натомість використовуючи вільну форму спілкування за УКВ замість стандартизованої. Визначаючи стандартні фрази для спілкування в морі як необхідну стандартизовану форму морського спілкування і як обов'язкову частину навчальних програм із морської англійської мови, дослідник вважає, що другий аспект взагалі нехтується як другорядний (Prichard B. *Maritime English syllabus for the modern seafarer: Safety-related or comprehensive courses?*, 2019: 5).

Обґрунтовано ідею про те, що мовний бар'єр і непорозуміння у спілкуванні між суднами, зі службою руху суден і т.п. потребує активізації зусиль стосовно того, щоб вивчення стандартних фраз стало обов'язковою частиною морської освіти (STCW Convention and STCW Code, 2019: 61).

Різал С. відзначає, що курсанти-судноводії повинні розпочинати вивчення стандартних фраз відразу після опанування базовими вміннями з використання морської англійської мови (будова судна, типи суден і вантажів, обладнання містка тощо). Цей наступний етап відзначається вивченням різних операцій на палубі і на містку, під час виконання яких знання і оперативне застосування заздалегідь вивчених стандартних фраз необхідне і вкрай важливе (Rizal, Shamsul. *The Roles of English Language in Merchant Shipping's*

Communication: the Training Needs of Deck Watchkeeping Officers, 2019).

Як підкреслює Тирон О.М., єдиних вимог до рівня володіння стандартними фразами для спілкування в морі в різних країнах немає, натомість англійські країни взагалі не ставлять за мету вивчення цих фраз на підставі того, що англійська мова для них є рідною. Автор вважає доцільним розробити єдиний екзамен із перевірки володіння стандартними фразами для спілкування в морі (Турон: 134).

Більш радикальну думку висловлює Муррелл С., наголошуючи, що вахтові офіцери не повинні працювати, якщо вони не пройшли сертифікацію на знання стандартних фраз для спілкування в морі, тому що вони схильні до непорозуміння і помилок під час виконання судових операцій. (Murrrell S. *All Watch Officers Must Be Certified in the IMO SMCP*, 2019: 1). Автор вважає за необхідне сертифікувати і тих вахтових офіцерів, для яких англійська мова є рідною, оскільки їх можуть не розуміти члени екіпажу інших національностей.

Стандартні фрази для спілкування в морі є об'єктом безумовної уваги і авторів навчальних посібників із морської англійської мови. Виділяючи стандартні фрази для спілкування в морі як невелику, але постійну частину розділу, Грайс Т. переважно пропонує два-три завдання в такій послідовності: прослухайте / прочитайте розмову між, наприклад, судовим офіцером і службою руху суден, дайте відповіді на запитання, відтворіть розмову в ролях (Grice, 2012: 18). Перевагою цього підходу є системність, недоліком – занадто лімітований обсяг і відсутність завдань для розвитку самостійного говоріння.

У двотомному навчальному посібнику з морської англійської мови в кожному тематичному розділі розміщені вправи, орієнтовані на вивчення стандартних фраз для спілкування в морі і подано більш широкий діапазон вправ, серед яких: «Поедняйте дві частини роз'єднаних стандартних фраз», «Виберіть правильне слово для використання в наступних стандартних фразах для спілкування в морі», «Поставте речення у правильному порядку, щоб відтворити розмову». Проте ситуативні завдання, як останній етап роботи над стандартними фразами для спілкування в морі, також являють собою вправи контрольованого типу, що обмежує можливість для розвитку продуктивних комунікативних умінь студентів (Paraskevi, 2019: 156).

Виклад основного матеріалу. Основний зміст дослідження становить:

– окреслити перелік фраз, необхідних для вивчення студентами;

- визначити типи вправ / завдань для вивчення фраз;
- розробити тематично зорієнтовану послідовність завдань;
- визначити методику проведення обраних вправ / завдань;

В організації дослідження ми керувались рекомендацією Міжнародної морської організації, що «стандартні фрази слід вивчати не в повному обсязі, а вибірково у відповідності до конкретних потреб користувачів» (Model Course 3.17 “Maritime English”, 2019: 11).

На основі проведеного нами опитування тридцяти студентів третього і четвертого курсів факультету судноводіння встановлено, що вони використовували стандартні фрази для спілкування в морі, працюючи на практиці в багатонаціональному екіпажі, під час виконання вантажних операцій, швартування, спостереження на містку, періодичного управління судном, постановки судна на якор. На підставі аналізу ми вважали за необхідне розглянути можливості досконалого вивчення саме цих фраз.

Значну увагу приділено також аналізу роботи викладачів під час відвідування навчальних занять, що підтверджує наші уявлення про те, що стандартні фрази для спілкування в морі вивчаються фрагментарно і епізодично, а головне, що вони запам’ятовуються на короткий час: у разі необхідності використати фрази в наступних темах навчальної програми їх фактично спочатку вимагається повторити.

У Модельному курсі 3.17 «Морська англійська мова» подані рекомендації для викладачів морської англійської мови щодо методики вивчення стандартних фраз для спілкування в морі, основна з яких така: «Щоб студенти запам’ятовували фрази, необхідно регулярно виділяти час на їх повторення невеликими частинами», яку ми вважаємо принципово важливою, але такою, що важко реалізувати (Model Course 3.17 “Maritime English”, 2019: 291).

Завдання виокремити найбільш вживані стандартні фрази з тематичних груп і самих тематичних груп відповідно до можливостей навчального плану для курсу англійської мови за професійним спрямуванням привела нас до формування п’яти груп із двадцяти стандартних фраз на кожен навчальний семестр, що разом склало п’ятнадцять груп стандартних фраз загальною кількістю у триста фраз, що, на нашу думку, може забезпечити плавне входження випускника морського навчального закладу у спілкування з багатонаціональним екіпажем під час рутинних операцій на судні.

Подальша робота була зорієнтована нами на визначення типів вправ / завдань

для вивчення стандартних фраз та послідовності їх використання в навчальному процесі з вивчення англійської мови. На основі друкованих матеріалів із теорії та практики вивчення стандартних фраз та власного досвіду нами укладено узагальнений перелік таких вправ.

Частина вправ, рекомендованих у Модельному курсі 3.17 «Морська англійська мова», передбачає запас необхідних стандартних фраз викладачем і/або студентами на звуковій носії інформації з їх подальшим аудіюванням під час навчальних занять для тренування вимови, порівняння власних записів з аутентичними, розуміння змісту через традиційні комунікативні завдання для розвитку умінь аудіювання. Зроблено висновки щодо вправ/завдань, необхідних для первинного ознайомлення зі стандартними фразами. Такі завдання, як записувати важливу інформацію під час аудіювання стандартних фраз чи трансформувати граматично правильні речення у стандартні фрази, вбачаються нами як недоцільні, тому що потребують подвійних умінь студентів: граматично правильно будувати речення англійською мовою і використовувати граматично спрощені стандартні фрази, що, фактично, не передбачалося розробниками стандартних фраз, на що необхідно витратити багато додаткового часу і що не виробляє автоматичну осмислену реакцію студентів у певній ситуації. Вважаємо їх вправами заради вправ, які відволікають від досягнення поставленої мети вивчення стандартних фраз.

Важливо зазначити, що стандартні фрази подані у спрощеному варіанті англійської мови, де часто пропущені артиклі, дієслово «be»; до інших мовних ознак стандартних фраз можна віднести уникнення синонімів, скорочених форм, надання повних відповідей до загальних і спеціальних запитань; послідовне вимовляння лише однієї фрази кожним учасником розмови.

Дослідження показало, що робота над вивченням студентами стандартних фраз має прикладну спрямованість, оперативну результативність і вмотивованість студентів виконувати завдання типу «половина діалогу», «підказки для діалогу», «спілкування шляхом випадкового вибору», «спільно укладені діалоги» та «керовані діалоги».

Зазначимо, що завдання з вивчення стандартних фраз, представлені або рекомендовані в досліджених нами теоретичних і прикладних публікаціях, найкраще розвивають уміння студентів до виконання частково контрольованих завдань, під якими мається на увазі більше мовної свободи студентів, у той самий час викладачу невідомі

усі можливі варіанти відповідей, навіть якщо можливості студентів досить обмежені.

Група авторів нашого навчального закладу обрала тематичний підхід до вивчення стандартних фраз для спілкування в морі, а з-посеред типових завдань – «Закінчіть фрази поданими словами», «Закінчіть розмову, використовуючи фрази», «Обговоріть, хто розмовляє і які процедури описані», «Переставте рядки, щоб отримати логічно побудовану розмову», «Програйте розмову в ролях» (Rizal, Shamsul, 2019: 13).

На основі проведеного аналізу фраз, які є необхідними для вивчення відповідно до змістовних модулів, на електронній навчальній платформі Moodle завантажено завдання, що сприяють ефективному їх засвоєнню. Так, відповідно до запропонованих ситуацій студенти повинні підібрати репліки або вписати необхідні відповіді до поставлених запитань. Аудіо, які є можливість прослухувати не лише в ході занять, але й вдома, сприяють ефективному запам'ятовуванню фраз та вмінню сприймати їх на слух. Прослухавши аудіозапис діалогів, студенти виконують вправи на вибір правильного твердження із загалу поданих; розподіляють твердження на правдиві, неправдиві та «недійсні» речення; завершують діалог необхідними репліками та ін.

З метою перевірки знань і умінь студентів, а також стосовно того, як використовувати стандартні фрази для спілкування в морі, були розроблені тестові завдання та розміщені на електронній навчальній платформі Moodle. Це дало можливість швидко та якісно здійснювати аналіз ефективності засвоєння стандартних фраз.

Усвідомлюючи переваги кожного типу вправ/завдань на основі їх застосування в навчальному процесі, ми дійшли висновку, що в умовах нашого навчального закладу, де англійська мова – теж іноземна, для впровадження системи вправ / завдань з ґрунтовного вивчення стандартних фраз необхідно:

– протягом першого-третього семестрів навчати студентів зрозуміло і чітко спілкуватися морською англійською мовою загального вжитку (GME);

– значну увагу приділяти вивченню базових структур стандартних фраз для спілкування в морі, а саме: речення з дієсловами в наказовому способі (Clean the holds!); загальні запитання і повні відповіді на них (Are the holds clean / dry / free of smell? – Yes, the holds are clean / dry / free of smell. / – No, the holds are not clean / dry / free of smell (yet). / – The holds will be clean / dry / free of smell in ... minutes / hours.);

спеціальні запитання і повні відповіді на них (What is the deadweight of the vessel? – The deadweight is ... tonnes.);

– протягом четвертого семестру, у якому розпочинається вивчення спеціалізованої морської англійської мови (SME), розпочинати поступову підготовку до активного і сфокусованого ознайомлення студентів із загальними особливостями стандартних фраз: назви букв, вимова цифр і чисел, маркери повідомлень, особливості комунікативної реакції на запитання, накази, стандартні організаційні фрази, корекція помилок, необхідність повторення, опис пеленгу, курсу, відстані, швидкості, широти, довготи тощо, паралельно вивчати окремі стандартні фрази відповідно до тем, що вивчаються;

– протягом наступних семестрів запроваджувати розроблену нами і апробовану на темах, пов'язаних із вантажними операціями, систему методично обґрунтованих вправ і завдань;

– запровадити усну перевірку комунікативних умінь студентів із використання стандартних фраз у відповідних операційних ситуаціях на судні як під час поточної усної перевірки комунікативних умінь, так і під час диференційованих заліків і випускних екзаменів із морської англійської мови.

Висновки. Результати дослідження свідчать про те, що навчання студентів стандартним фразам для спілкування в морі слід здійснювати на основі реальної практики в морській галузі і шляхом застосування відповідних сучасних методів вивчення мови. Крім вправ контрольованого і частково контрольованого характеру, студентам варто надавати можливість самостійного визначення змісту розмов із використанням стандартних фраз для спілкування в морі на основі детальних описів ситуацій, рольових карток, попередньої практики на судні. Вивчення стандартних фраз має здійснюватися системно і послідовно, для чого необхідно розробити тематично зорієнтовану і методично обґрунтовану систему завдань і послідовність їх виконання.

Перспективи подальших досліджень. Можливості системного вивчення стандартних фраз для спілкування в морі ще далеко не вичерпані. Нашими наступними кроками плануються: створення міждисциплінарної робочої групи для об'єднання зусиль із навчання студентів стандартним фразам; внесення завдань із перевірки умінь студентів користуватися стандартними фразами в екзаменаційні матеріали.

REFERENCES:

1. Grice T. (2012) English for the Maritime Industry. A Language course for seafarers. Croydon: Idris Education Ltd. 129 p.
2. IMO Standard Marine Communication Phrases. URL: www.segeln.co.at/media/pdf/smcp.pdf (Last accessed: 08.03.2019).
3. Kudryavtseva V.F., Barsuk S.L., Boiko K.L., Stepaniuk M.P. Sail Safe. Kherson : TOV «VKF «Star» LTD» [in English].
4. Kudryavtseva V.F., Bondarenko V.V., Moroz O.L., Shvetsova I.V. While Ashore. Kherson : TOV «VKF «STAR» LTD» [in English].
5. María-Araceli Losey-León. Facing New Changes in the Maritime English Curriculum: Tasks' Design towards the Acquisition of the Standard Marine Communication Phrases. URL: <https://www.academia.edu/19611806> (Last accessed: 11.03.2019).
6. Model Course 3.17 “Maritime English”. URL: <https://ru.scribd.com/document/261953765> (Last accessed: 11.02.2019).
7. Murrell S. All Watch Officers Must Be Certified in the IMO SMCP. URL: <https://safety4sea.com/watch-officers-must-certified-imo-smcp/> (Last accessed: 08.03.2019).
8. Paraskevi L. Papaleonida. Maritime English. Volume 1. URL: <https://maredu.gunet.gr/modules/document/file.php/ASP350> (Last accessed: 17.02.2019).
9. Prichard B. Maritime English syllabus for the modern seafarer: Safety-related or comprehensive courses? URL : <https://link.springer.com/article/BF03195041> (Last accessed: 18.03.2019).
10. Rizal, Shamsul. The Roles of English Language in Merchant Shipping’s Communication: the Training Needs of Deck Watchkeeping Officers. URL: <https://www.researchgate.net/publication/269395979> (Last accessed: 10.02.2019).
11. STCW Convention and STCW Code. URL: <https://navlib.net/wp-content/uploads/2018/06/STCW-2017.pdf> (Last accessed: 04.03.2019).
12. Tyron O.M. Z dosvidu vykladannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam na fakulteti sudnovodinnia KDAVT [On the experience of teaching English for Specific Purposes at Navigation Faculty of Kyiv State Academy of Water Transport]. *Vodnyi transport*, № 2 (14). p. 134.